

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Кафедра теоретичної та прикладної хімії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____ Шарин С.В.

“ _____ ” _____ 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Статистичні методи в хімії та екології

_____ (шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність _____ 102 Хімія _____
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

інститут, факультет _____ Факультет природничих наук _____
(назва інституту, факультету)

Робоча програма навчальної дисципліни «Статистичні методи в хімії та екології» для студентів спеціальності 102 Хімія, 2017 р. – 9 с.

Розробники:

Сіренко Г.О., професор, д.т.н., професор кафедри теоретичної та прикладної хімії.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теоретичної і прикладної хімії факультету природничих наук

Протокол від “30” серпня 2017 р. № 1

Завідувач кафедри теоретичної і прикладної хімії

_____ (Миронюк І.Ф.)
(підпис)
“ ____ ” _____ 2017 р.

Схвалено методичною комісією факультету природничих наук
Протокол від “26” вересня 2017 р № 1

“ ____ ” _____ 2017 р.

Голова _____ (Шпарик Ю.С.)
(підпис)

© Сіренко Г.О., 2017 рік
© ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені
Василя Стефаника», 2017 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 3	Галузь знань <u>10 – Природничі науки</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): <i>102 Хімія</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		6-й	6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>бакалавр</i>	Лекції	
		20 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	год.
		Лабораторні	
			год.
		Самостійна робота	
60 год.	год.		
	Вид контролю: залік		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – $30/60=0,5$

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити з теоретичними та практичними питаннями статистичної оцінки одержаних результатів вимірювання, методів моделювання та оптимізації експерименту в хімії та хімічній технології, навчити виявляти значущість впливу факторів на функцію відгуку в хімічних дослідженнях, сформулювати вміння прогнозувати властивості досліджуваних функцій відгуку.

Завдання: формування у студентів-хіміків уявлення про різноманітність речовин - забруднювачів і токсикантів, складність їх визначення, зміну їх вмісту в часі та просторі; – ознайомлення з правилами відбору проб води, повітря та ґрунту; розкладу зразків об'єктів навколишнього природного середовища і підготовки їх до аналізу – розгляд та порівняння хімічних, фізико-хімічних та фізичних методів аналізу, які використовуються при дослідженні хімічного складу об'єктів навколишнього природного середовища, а також методів концентрування і розділення;

- отримання студентами практичних навичок визначення забруднювачів різноманітної природи у об'єктах навколишнього природного середовища;
- навчання ефективного використуванню статистичних, математичних та сучасних програмних засобів обробки і аналізу екологічних даних.

знати:

- класифікацію, хімічний склад та властивості об'єктів навколишнього природного середовища;
- відбір та підготовку проб до аналізу;
- методи обробки та особливості аналізу екологічних даних;

уміти:

- виконувати еколого-аналітичний контроль об'єктів довкілля, відбір проб та пробопідготовку різноманітних об'єктів аналізу;
- виконувати визначення загальних показників якості ґрунтів, вод, рослинності;
- виконувати статистичну обробку прямих і опосередкованих результатів вимірювань у хімії довкілля;
- інтерпретувати результати аналізу об'єктів довкілля, оцінювати стан та прогнозувати наслідки забруднення довкілля, спираючись на стандарти вмісту пріоритетних забруднювачів в Україні.

Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК7. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 9. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 1. Здатність застосовувати знання і розуміння математики та природничих наук для вирішення якісних та кількісних проблем в хімії.

СК2. Здатність розпізнавати і аналізувати проблеми, застосовувати обґрунтовані методи вирішення проблем, приймати обґрунтовані рішення в області хімії.

СК8. Здатність здійснювати кількісні вимірювання фізико-хімічних величин, описувати, аналізувати і критично оцінювати експериментальні дані.

СК10. Здатність до опанування нових областей хімії шляхом самостійного навчання.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Вміти застосувати сучасні закони хімії для створення нових прогресивних технологій.

ПРН2. Отримати навички самостійної роботи з хімічними речовинами і матеріалами, з урахуванням їхніх фізичних і хімічних властивостей, включаючи поводження з небезпечними речовинами.

ПРН7. Володіти методами хімічного аналізу сполук.

ПРН8. Вміти визначати хімічні, фізико-хімічні, фізичні, механічні та структурні властивості сполук.

ПРН9. Вміти класифікувати сполуки, давати їм назви, обґрунтовувати їх будову, прогнозувати їх властивості.

ПРН15. Використовувати знання для роботи в міждисциплінарних областях знань, нетрадиційних системах освіти, формах та типах навчання.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Основні методи статистичного аналізу.

Тема 2. Поняття ймовірності випадкової величини. Розподілення Гаусса для безкінечного числа випадкових вимірювань. Середньоквадратична похибка. Довірча ймовірність. Закон додавання випадкових похибок.

Тема 3. Середнє арифметичне та істинне значення вимірюваної величини. Розподілення Стюдента.

Тема 4. Обробка вимірювань.

Тема 5. Критерії оцінювання подібності (чи відмінності) двох статистичних вибірок.

Тема 6. Факторний аналіз.

Тема 7. Кореляційний аналіз.

Тема 8. Регресійний аналіз.

Тема 9. Моделювання фізико-хімічних процесів на основі експериментальних даних.

Тема 10. Аналіз результатів статистичної обробки.

Змістовий модуль 2.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1.						
Тема 1.	6	2				2
Тема 2.	6	2				2
Тема 3.	6	2				2
Тема 4.	6	2				2
Тема 5.	6	2				2
Тема 6.	6	2				2
Тема 7.	6	2				2
Тема 8.	6	2				2
Тема 9.	6	2				2
Тема 10.	6	2				2
Разом за змістовим модулем 1	60	20				20
Змістовий модуль 2. Практичні заняття						
Тема 1.	6		2			4
Тема 2.	6		2			4
Тема 3.	6		2			4
Тема 4.	6		2			4
Тема 5.	6		2			4
Разом за змістовим модулем 2	30		10			20

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Середньоквадратична похибка. Довірча ймовірність. Закон додавання випадкових похибок.	2
2.	Розподілення Стюдента.	2
3.	Обробка вимірювань.	2
4.	Критерії оцінювання подібності	2
5.	Факторний аналіз	2
	Разом	10

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	не передбачено	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Основи статистичного обліку та банки інформації в екології	4

2.	Основні поняття статистики. Методи статистичного спостереження зведення і групування	4
3.	Числові характеристики статистичної сукупності.	4
4.	Вибіркове спостереження. Ряди динаміки. Статистичні методи аналізу зв'язків між явищами	4
5.	Особливості та етапи моделювання в екології.	4
6.	Поняття і класифікація методів прогнозувань в екології.	4
7.	Основні принципи математичного моделювання стану навколишнього середовища.	4
8.	Системний підхід до побудови екологічних моделей.	4
9.	Загальні диференціальні рівняння в біології. Рівняння теорії біологічних спільнот.	4
10.	Критичні точки біологічних систем. Задачі управління, оптимізації і розвитку біологічних об'єктів. Екстремальні принципи.	4
11.	Охорона й захист від забруднень – одна з найважливіших глобальних проблем сучасності.	4
12.	Теоретичне вивчення та практичне засвоєння сукупності державних і громадських заходів зі спостереження за станом довкілля та перевірка виконання природоохоронного законодавства підприємствами, організаціями й громадянами.	4
13.	Історія розвитку природоохоронної справи у світі та в Україні. Правові питання природоохоронного інспектування. Загальна класифікація методів захисту довкілля.	4
14.	Державна екологічна інспекція Міністерства охорони навколишнього природного середовища України. Державне управління охорони навколишнього природного середовища в області. Інспекторські перевірки: загальна інформація. Приклади інспекторських перевірок деяких галузевих підприємств.	4
15.	Методичні вказівки про порядок притягнення до адміністративної відповідальності порушників природоохоронного законодавства. Практичні рекомендації щодо застосування адміністративних санкцій до порушників природоохоронного законодавства	4
Усього годин		60

9. Методи навчання

Лекції, практичні заняття, виконання лабораторних робіт, самостійна робота, виконання розрахункових задач (домашні завдання).

10. Методи контролю

Опитування та самостійні роботи за темами практичних занять, письмовий контроль лабораторних робіт (звіти), індивідуальний захист лабораторних робіт, 4 модульні контрольні роботи, екзамен.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Робоча програма навчальної дисципліни.
3. Навчальні посібники з лабораторного практикуму.
4. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи студентів.

13. Рекомендована література

1. Волощенко А.Б. Теорія ймовірностей та математична статистика: навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисц. [для студ. економ. спеціал. вищ. навч. заклад.] / А.Б. Волощенко, І.А. Джалладова; [Мін-во освіти і науки України; гриф: лист № 14 / 18.2-613 від 22.03.2002 р.]. – К.: Київ. Нац. економ. ун-т, 2003. – 256 с.: іл., табл. – Приклади розв. завдань і вправи для самост. розв'язання в кінці розд. – Блочно-модул. контроль: с. 183 – 203 (9 варіантів). – Відповіді: с. 204 – 216. – Бібліогр.: с. 217 (18 назв). – Додатки: с. 218 – 254 (8 табл.). – ISBN 966 – 574 – 459– 3.

2. Жлуктенко В.І. Теорія ймовірностей і математична статистика: навч.-метод. посібник [для студ. економ. вищ. навч. заклад.]: У 2-х ч. – Ч. II. Математична статистика / В.І. Жлуктенко, С.І Наконечний, С.С. Савіна; [Мін-во освіти і науки України; гриф: лист № 14 / 18.2-183 від 27.02.2001 р.]. – К.: Київ. нац. економ. ун-т, 2001. – 336 с.: іл., табл. – Теор. запит. та завдання до теми в кінці теми. – Лаб. роб. після тем 14, 15. – Додатки: с. 242 – 246, 292 – 331. – Бібліогр.: с. 246 (4 назви). – ISBN 966–574–265 – 5.

3. Іванюта І.Д. Елементи теорії ймовірностей та математичної статистики: навч. посібник [для студ. економ. спеціал. вищ. навч. заклад.] / І.Д. Іванюта, В.І. Рибалка, І.А. Рудоміно-Дусятська; [Мін-во освіти і науки України; гриф: лист № 14 / 18.2-271 від 11.02.2003 р.]. – К.: Слово, 2003. – 271 с.: іл., табл. – Завдання до самостійн. роботи: с. 235 – 261 (15 завд.). – Додатки: с. 262 – 267 (6 табл.). – Бібліогр.: с. 268 (6 назв). – ISBN 966 – 8407 – 01 – 6.

4. Неділько С.А. Математичні методи в хімії: підручник [для студ. хім. спеціал. вищ. навч. закладів] / Сергій Неділько; [Мін-во освіти і науки України; гриф: лист № 1 / 11-1536 від 13.04.2004 р.]. – К.: Либідь, 2005. – 256 с.: іл. – Завдання для самостійн. роботи та бібліогр. в кінці розд. – ISBN 966 – 06 – 03843.

5. Солтис М.М., Загордонський В.П. Теоретичні основи процесів хімічної технології. – Львів: Видавн. центр Львів. нац. ун-ту імені Івана Франка, 2003. – 430с.: іл. (80 рис.). – 36 табл. – 1.3. Методи математичної статистики: С.24-46. – 6.6. Дослідження хіміко-технологічного процесу з використанням методів кореляційного та регресійного аналізу: С. 381-405. – Додатки. Статистичні табл.: С.406-410 (4 табл.). – Бібліогр.: С. 413-415 (40 назв). – Предмет. покажчик: С.416-423. – Умов. познач.: С.424-426. – ISBN 966-613-161-7.

6. Адлер Ю.П. Планирование эксперимента при поиске оптимальных условий / Ю.П. Адлер, Е.В. Маркова, Ю.В. Грановский. – 2-е изд., перераб. и допол. – М.: Наука, 1976. – 280 с.: ил., табл.–Библиогр. в конце гл.

7. Ахназарова С.Л. Оптимизация эксперимента в химии и химической технологии / С.Л. Ахназарова, В.В. Кафаров. – М.: Высш. шк., 1978. – 320 с.: ил., табл. – Библиогр.: с. 302 – 303 (53 наимен.). – Приложения: с. 304 – 317 (14 табл.).

8. Бендат Дж.С. Измерение и анализ случайных процессов / Дж.С. Бендат, А.Г. Пирсол; пер. с англ. Г.В.Матушевского, В.Е.Привальского; под ред. И.Н.Коваленко. – М.: Мир, 1971. – 408 с. – Перевод за изд.: Measurement and analysis of random data / Julius S. Bendat, Allan G. Piersol. – John Wiley and Sons, Inc. – New York-London-Sydney, 1967.: ил., табл. – Предмет. указатель: с. 403-408. – Библиогр.: с. 400-402 (59 наименов.).

9. Бондар А.Г., Статюха Г.А. Планирование эксперимента в химической технологии. – К.: Вища шк., 1976. – 220с.

10. Горский В.Г., Адлер Ю.П., Талалай А.М. Планирование промышленных экспериментов (модели динамики). – М.: Металлургия, 1974. – 112с.

11. Дэниел К. Применение статистики в промышленном эксперименте / Кутберт Дэниел; пер. с англ. под ред. Э.К. Лецкого. – М.: Мир, 1979. – 301 с. – Перевод за изд.: Applications of statistics to industrial experimentation / Cuthbert Daniel. – John Wiley and Sons. – New York-London-Sydney-Toronto, 1976.: ил., табл. – Библиогр.: с. 289 – 292 (92 наим.). – Предмет. указатель: с. 293 – 294. – Приложения в конце гл.

12. Жоров Ю.М. Моделирование физико-химических процессов нефтепереработки и нефтехимии. – М.: Химия, 1978. – 376с.

13. Зажигаев Л.С. Методы планирования и обработки результатов физического эксперимента / Л.С. Зажигаев, А.А. Кишьян, Ю.И. Романиков. – М.: Атомиздат, 1978. – 232 с.: ил., табл. – Приложение: с. 144-229 (16 табл.). – Библиогр.: с. 230-231.

14. Кассандрова О.Н. Обработка результатов наблюдений: Учеб. пособие [для студ. высш. учеб. завед.] / О.Н. Кассандрова, В.В. Лебедев. – М.: Наука, 1970. – 104 с.: ил., табл. – Библиогр.: с. 103 – 104 (28 наимен.). – Приложения: с. 91 – 102 (6 табл.).